

บทความวิชาการ

## ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน

### The problems of criminal investigations without witnesses

จารุวรรณ ชูราศรี<sup>1</sup>

Jaruwan Churasri<sup>2</sup>

กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ  
เลขที่ 100 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

Police Education Bureau

No. 100 Vibhavadi Road, Lat Yao Subdistrict, Chatuchak District,

Bangkok Province 10900

\* Corresponding author E-mail: K\_jaruwan@outlook.co.th

---

วันที่รับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568 วันที่แก้ไขบทความ : 10 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับ : 29 มิถุนายน 2569 วันที่เผยแพร่ : 29 มิถุนายน 2569

---

---

<sup>1</sup> พันตำรวจโทหญิงจารุวรรณ ชูราศรี, อาจารย์ (สบ3) กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา

<sup>2</sup> Police Lieutenant Colonel Jaruwan Churasri, Instructor (Levels 3) Faculty Division, Education Bureau, Royal Thai Police

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน กล่าวคือ เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิด พนักงานสอบสวนเป็นบุคคลในกระบวนการยุติธรรมลำดับแรก ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด โดยหลักพนักงานสอบสวนจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานหรือพยานบุคคล ซึ่งเห็นเหตุการณ์โดยตรงมากกว่าพยานแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้เพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดได้ แต่การจะนำพยานแวดล้อมมาพิสูจน์ความผิดได้นั้น ต้องรวบรวมพยานหลักฐานหลายประเภทให้มีความเชื่อมโยงกัน มีน้ำหนักมากเพียงพอ เพื่อให้ศาลรับฟังพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด เนื่องจากพยานแวดล้อมเป็นพยานที่ไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยตรงทำให้พนักงานสอบสวนต้องใช้ความสามารถในการกำหนดแนวทางการสอบสวนเพื่อเชื่อมโยงพยานหลักฐานดังกล่าวให้ได้

ผลการศึกษาพบว่า หากพนักงานสอบสวนขาดความรู้ ความเข้าใจ อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานที่ซับซ้อนมีข้อจำกัดของระยะเวลา หรือต้องอาศัยความรู้เป็นการเฉพาะ อันเป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่องในกระบวนการสอบสวน ทำให้ศาลไม่สามารถรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างเพียงพอในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาในกระบวนการยุติธรรม

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรต้องมอบหมายให้กองบังคับการกฎหมายและคดีแต่ละกองบัญชาการ ดำเนินการดังนี้ (1) จัดทำคู่มือในการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน (2) จัดทำเอกสารรวบรวมข้อบกพร่องในการ ทำสำนวนการสอบสวนเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาให้กับพนักงานสอบสวน และ (3) จัดให้มีรูปแบบการสอบสวนเป็นคณะกรรมการในคดีที่สำคัญหรืออัตราโทษสูง

**คำสำคัญ :** พนักงานสอบสวน, สอบสวนคดีอาญา, ไม่มีประจักษ์พยาน

### ABSTRACT

This academic article aims to analyze the challenges of criminal investigations in cases where no eyewitness testimony is available. When a criminal offense occurs, investigators are the first actors in the criminal justice process responsible for establishing the facts surrounding the alleged offense. In practice, investigators tend to place greater emphasis on eyewitnesses or direct witnesses than on circumstantial evidence, even though circumstantial evidence may be used to establish criminal liability. However, proving an offense through circumstantial evidence requires the collection of multiple forms of evidence that are sufficiently interconnected and persuasive to satisfy the court beyond a reasonable doubt. Since circumstantial evidence does not directly establish the facts in issue, investigators must possess the skills and expertise necessary to formulate investigative strategies and effectively link relevant evidence together.

The study finds that a lack of knowledge and understanding among investigators may adversely affect the effectiveness of evidence collection, particularly in cases involving complex evidence, time-sensitive circumstances, or specialized technical knowledge. Such deficiencies may lead to shortcomings in the investigative process, resulting in insufficient evidence for the court to establish guilt and impose criminal sanctions. Consequently, offenders may evade punishment, while victims may be deprived of appropriate remedies and justice.

The author recommends that the Royal Thai Police assign the Legal Affairs and Case Divisions within each Provincial Police Bureau to undertake the following measures: (1) develop investigation manuals tailored to the

types of criminal cases occurring within their respective jurisdictions; (2) compile documentation of common deficiencies in investigation files to serve as case studies for investigators; and (3) establish a committee-based investigation model for significant cases or cases involving severe penalties. These measures would enhance investigative competence, improve the quality of criminal investigations, and strengthen the effectiveness of the criminal justice system.

**Keywords:** Investigators, Criminal Investigation, Cases Without Eyewitnesses

## 1. ความนำ

การสอบสวนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมาก (โชคชัย สิทธิผลกุล, 2568, หน้า 7) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวว่า “พนักงานสอบสวน เป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรม” เป็นคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อปรากฏว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิด พนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง เรียกว่า การสอบสวน กล่าวคือ การรวบรวมพยานหลักฐานตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อทราบข้อเท็จจริง เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 หลักการดังกล่าวไม่ได้กำหนดรูปแบบ วิธีการ หลักเกณฑ์ ในการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน แต่ให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเองในการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ หากการรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินไปไม่ครบถ้วนหรือไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดที่มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย และกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ ในกรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดอาญา

แผ่นดิน เช่น พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเป็นต้น ในทางกลับกัน หากการรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินไปโดยปราศจากความรอบคอบ ย่อมอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้

ในอดีตการกระทำความผิดอาญามักเกิดขึ้นโดยเปิดเผย พฤติการณ์ในการกระทำความผิดชัดเจน สังเกตเห็นได้ง่าย ไม่ซับซ้อน บ่อยครั้งมีพยานบุคคล ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์สามารถให้การยืนยันข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดได้โดยตรง ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนทำได้โดยง่าย โดยให้น้ำหนักไปที่ประจักษ์พยานซึ่งถือว่าเป็นพยานโดยตรง พนักงานสอบสวนเพียงทำการสอบสวนปากคำประจักษ์พยานผู้เห็นเหตุการณ์มาประกอบสำนวนการสอบสวน และแสวงหาพยานหลักฐานอื่น ๆ มาประกอบเท่าที่จะทำได้ ก็ถือว่าเพียงพอแล้วที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด

ในปัจจุบัน การกระทำความผิดทางอาญา ผู้กระทำความผิดมักปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะในการกระทำความผิดให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สามารถปกปิด อำพราง ซ่อนเร้น การกระทำความผิดได้อย่างดี มีการใช้เทคโนโลยีในการก่อเหตุ หรือการวางแผนล่วงหน้า เพื่อไม่ให้มีผู้ใดพบเห็นการกระทำความผิดได้ เหตุนี้จึงส่งผลให้เกิดปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เนื่องจากโดยหลักพนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานมากกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่น

การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีที่ไม่มีประจักษ์พยานพนักงานสอบสวนต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ของตน ในการวางแผนทางการสอบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานแวดล้อมต่างๆ ที่เชื่อมโยง และพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องสงสัยได้ จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติหากพนักงานสอบสวนไม่มีความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์มากพอ ทำให้กำหนดรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการสอบสวนผิดพลาด หรือบกพร่องได้ เช่น กรณีน้องหญิงตกจากรถมอเตอร์ไซค์ เบื้องต้นพนักงานสอบสวนสันนิษฐานว่าเป็นอุบัติเหตุ เนื่องจากเชื่อคำให้การผู้ต้องหา แต่บิดาของน้องหญิงได้ยื่นคำร้องขอความเป็นธรรม เพราะไม่เชื่อมั่นการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ทำให้ต้อง

มีการตั้งคณะสืบสวนสอบสวนขึ้นมาใหม่ เป็นต้น (มติชน ออนไลน์, 2025) ประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาระดับสูง เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนและฝ่ายสอบสวนจำนวนหลายนายที่มีประสบการณ์ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานแทนชุดเดิม เนื่องจากคดีเป็นที่สนใจของประชาชน และพนักงานสอบสวนชุดเดิมถูกตั้งข้อสงสัยในการทำงาน ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสอบสวนเป็นการใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน การที่ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบไว้อย่างชัดเจน ทำให้ขั้นตอน แนวทาง หรือวิธีการการสอบสวนขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนเป็นการเฉพาะ ผู้เขียนจึงศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมต่อไป

## 2. หลักคิดเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญา หมายถึง การนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักแนวคิดในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้องอันจะทำให้เกิดความยุติธรรม มีรายละเอียดดังนี้

### 2.1 หลักการค้นหาความจริง

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญอย่างมากต่อระบบการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ (กลุ่มสิงโต, 2557, หน้า 6) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงไม่ว่าข้อเท็จจริง หรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายต่อผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องนำเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้ (สันติ ผิวทองคำ, 2565, หน้า 169) ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของพนักงานสอบสวน

### 2.2 หลักเหตุผล

ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานต่าง ๆ (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2551, หน้า 117) พยานหลักฐานแต่ละประเภทต้องมีความเชื่อมโยง สอดคล้องต้องกันและต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความเป็นจริง สามารถรับ

ฟังได้อย่างแน่แท้โดยปราศจากข้อสงสัย พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องทำการสอบสวนเพื่อให้ศาลสามารถใช้ในการชั่งน้ำหนักพิจารณาโทษผู้ต้องหาได้ ซึ่งแบ่งได้ 3 ประการดังนี้ (สันติ ผิวทองคำ, 2565, หน้า 37-38)

2.2.1 เหตุผลธรรมดา หมายถึงเหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไปซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสาเหตุหรือเหตุผลนั้นได้ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้

2.2.2 เหตุผลทางวิทยาการ หมายถึง เหตุผลในหลักวิทยาการ หรือวิทยาศาสตร์ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ โดยผู้ที่ให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ความเห็นได้ เหตุผลทางวิทยาการนี้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการวินิจฉัยคดี เพราะเป็นการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งถือว่าสามารถให้ความจริงได้อย่างแน่นอน

2.2.3 เหตุผลทางจิตวิทยา หมายถึง เหตุผลที่อาศัยการพินิจพิเคราะห์ทางจิตวิทยาซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชั่งน้ำหนักคำพยาน การพิเคราะห์คำพยานเพื่อค้นหาความจริงของมูลคดี ให้เป็นที่ยุติและสามารถที่จะให้ความเชื่อถือได้อย่างแน่นอนแล้ว พนักงานสอบสวนจะอาศัยการพินิจพิเคราะห์ด้วยเหตุผลธรรมดาและเหตุผลทางวิทยาการแล้ว เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างดีที่สุดพนักงานสอบสวน

### 3. กฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาพนักงานสอบสวนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักกฎหมายและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการสอบสวนที่เป็นสาระสำคัญ หากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนบกพร่องข้อใดข้อหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ได้

### 3.1. ความหมายของการสอบสวนคดีอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) ได้บัญญัติไว้ว่า การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกประเภท ไม่มีข้อจำกัด ไม่มีขอบเขต ตามที่กฎหมายให้อำนาจเพื่อจะรู้ถึงพฤติการณ์ รายละเอียด ลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ให้ศาลสามารถนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาพิจารณาพิพากษาได้

### 3.2 หลักการสอบสวนคดีอาญา

หลักการสอบสวนที่สำคัญในคดีอาญา เริ่มต้นจากผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) หมายถึง พนักงานสอบสวนที่ระบุไว้ในมาตรา 18 กล่าวคือ (1) ในกรณีความผิดที่เกิดขึ้นในจังหวัดอื่นๆ นอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า และ (2) ในกรณีความผิดที่เกิดขึ้นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า นอกจากพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจการสอบสวนแก่เจ้าพนักงานอื่นๆ สำหรับความผิดอาญาที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อีกด้วย

พนักงานสอบสวน ต้องสอบสวนภายในเขตอำนาจสอบสวนตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18-20 สำหรับความผิดเกี่ยวพันกันหลายท้องที่พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนอาจมีหลายท้องที่ได้ แต่เมื่อทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว ต้องสรุปสำนวนพร้อมความเห็นเสนอพนักงานอัยการ โดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140-142

พนักงานสอบสวน ต้องพิจารณาว่า ความผิดอาญานั้นเป็นความผิดประเภทใด หากเป็นความผิดอาญาต่อส่วนตัว อำนาจสอบสวนจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์แล้วเท่านั้น หากไม่มีการร้องทุกข์จะไม่มีอำนาจสอบสวน เว้นแต่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แม้ผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนได้และเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 คือ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหา และ แจ้งข้อหาให้ทราบ เพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจและทราบถึงการกระทำที่ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาใช้สิทธิโต้แย้งหรือต่อสู้คดีได้

หลักการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากเกิดข้อบกพร่องหรือผิดพลาดในหลักการใดหลักการหนึ่ง ย่อมส่งผลให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าไม่มีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง หากพนักงานอัยการยื่นฟ้อง ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง

### 3.3 ประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานแบ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มี 4 ประเภท ประกอบด้วย พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานบุคคล และพยานผู้เชี่ยวชาญ (เจริญ ภักดีธนากุล , 2566) หน้าที่ของพนักงานสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานทุกประเภทเข้าสู่สำนวนการสอบสวน เพื่อค้นหาความจริง พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวม เช่น พยานวัตถุ ได้แก่ อาวุธที่คนร้ายใช้ในการก่อเหตุ เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด ร่องรอยต่างๆ เส้นขน พยานเอกสาร เนื่องจากปัจจุบันมีการสื่อสารได้หลายรูปแบบ พยานเอกสารจะปรากฏอยู่ในข้อความการสนทนาในแอปพลิเคชัน ข้อมูลการใช้โทรศัพท์ ข้อมูลในระบบ GPS ส่วนพยานบุคคลนั้น ได้แก่ ประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า โดยหลักพนักงานสอบสวนจะมุ่งให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานมากกว่าพยานบอกเล่า เพราะประจักษ์พยานคือผู้รู้ ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง ไม่ได้รับฟังมาจากผู้ใดอีกทอดหนึ่ง เป็นพยานบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ มีน้ำหนักรับฟังได้ แต่ในคดีที่ไม่มีประจักษ์พยานพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ รวมทั้งพยานบอกเล่า พยานแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย พยานผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ พยานผู้มาเบิกความให้ความเห็นต่อศาลในฐานะเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษในทางวิชาการ (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2562) โดยอาศัยหลักการตรวจสอบและวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ศูนย์บริหารงานสอบสวน, 2565) หรือทางฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา (อุดม รัฐอมฤต, 2668) อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล เป็นต้น

ประเภทของพยานอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งพิจารณาจากความใกล้ชิดกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง กล่าวโดยสรุป ดังนี้

1) พยานหลักฐานโดยตรง หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นประเด็นพิพาทโดยตรง ได้แก่ ประจักษ์พยาน (รัชนี้ แดงอ่อน, 2548) ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในการฟังลงโทษจำเลย เนื่องจากเป็นพยานที่เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเองและมาเบิกความต่อศาล และจำเลยมีโอกาสรับฟังและซักค้านได้

2) พยานหลักฐานแวดล้อม หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งมิได้เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง (รัชนี้ แดงอ่อน, 2548) แต่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงข้างเคียงหรือรอบ ๆ (โสภณ รัตนगर, 2542)

### 3.4 หลักการชั่งน้ำหนักประจักษ์พยานกับพยานแวดล้อม

ประจักษ์พยาน คือ พยานบุคคลผู้อยู่ในเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุซึ่งอาจเป็นผู้เสียหายเอง เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ประจักษ์พยานคือหญิงที่ถูกข่มขืน หรือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประจักษ์พยานคือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่คุมการล่อซื้อยาเสพติด เป็นต้น

พยานแวดล้อม คือ พยานบุคคลผู้เห็นเหตุการณ์แต่ไม่ใช่ขณะเกิดเหตุ โดยอาจเห็นหรือได้รับข้อมูลบางอย่างก่อนหรือหลังเกิดเหตุก็ได้ แต่สามารถเชื่อมโยงไป กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เช่น พยานได้ยินเสียงปืนออกมาจากที่โรงฐานและ เห็นผู้ต้องสงสัยวิ่งหลบหนีไปต่อมาทราบว่ามีการฆ่ากันตายเกิดขึ้น

การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยหลักแล้วประจักษ์พยานย่อมมีน้ำหนักมาก เพราะเป็นพยานที่สามารถระบุข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด เนื่องจากพบเห็น ด้วยตนเอง หากไม่มีประจักษ์มายืนยันถึงการกระทำความผิด กฎหมายให้อำนาจศาล สามารถใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานแวดล้อมเพื่อลงโทษจำเลยได้เช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาศาลจะพิจารณา พยานหลักฐานของโจทก์ก่อน หากพยานหลักฐานของโจทก์รับฟังได้ว่า จำเลยเป็น ผู้กระทำความผิดศาลจะพิพากษาลงโทษ โดยศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานได้ ทั้งพยานโดยตรงและพยานแวดล้อม หากไม่มีพยานหลักฐานโดยตรง แต่มีพยานแวดล้อม สามารถเชื่อมโยงการกระทำความผิดได้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่หากไม่มี ทั้งพยานโดยตรงและไม่มีพยานแวดล้อมที่มีน้ำหนักมากพอ ยังไม่แน่ชัดว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยพิพากษาให้ยกฟ้อง

## 4. คดีอาญาที่น่าสนใจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่มีประจักษ์พยาน

การสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยานถือว่าเป็นปัญหาในการรวบรวม พยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนต้องพยายามรวบรวม

พยานแวดล้อมกรณีให้ได้มากที่สุดเพื่อเชื่อมโยงข้อเท็จจริงและพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกรณีน่าสนใจดังต่อไปนี้

#### 4.1 การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่มีประจักษ์พยาน : กรณีน้องหญิงตกจากรถเทรลเลอร์

กรณีน้องหญิงตกจากรถเทรลเลอร์และเสียชีวิต เหตุเกิดในท้องที่สถานีตำรวจภูธรบางปะอิน เบื้องต้นพนักงานสอบสวนสันนิษฐานว่าเป็นอุบัติเหตุเนื่องจากเชื่อคำให้การของผู้ต้องหาว่า ผู้เสียชีวิตกระโดดลงจากรถเอง แต่บิดาของผู้เสียชีวิตได้ร้องขอความเป็นธรรม เพราะไม่เชื่อว่าเป็นอุบัติเหตุ (ไทยพีบีเอส ออนไลน์, 2561) และไม่เชื่อมั่นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในท้องที่ เป็นผลทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องมีการตั้งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนขึ้นมาใหม่ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนชุดเดิมไม่ได้รับความน่าเชื่อถือจากผู้เสียหายและประชาชน กรณีนี้มีประเด็นต้องพิจารณาถึงปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

กล่าวคือ พนักงานสอบสวนสรุปสาเหตุการเสียชีวิตเร็วเกินไปเนื่องจากเชื่อคำให้การของผู้ต้องหาฝ่ายเดียว โดยไม่ตั้งข้อสันนิษฐานไว้เป็นอย่างอื่น และยังไม่ได้ทำการสอบสวนพยานหลักฐานอื่นโดยละเอียด ทำให้เกิดข้อสงสัยในประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน อันอาจมีสาเหตุจากหลายปัจจัย เช่น การขาดประสบการณ์ในการทำงาน การให้น้ำหนักกับคำให้การของผู้ต้องหามากเกินไป และข้อจำกัดระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวน ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือต่อามีการตั้งคณะสืบสวนสอบสวนขึ้นมาใหม่

คณะสืบสวนสอบสวน ได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งเป็นพยานแวดล้อมทั้งสิ้น เช่น พยานวัตถุ ประกอบด้วย โทรศัพท์เคลื่อนที่ นาฬิกาข้อมือ และกระเป๋าของผู้เสียชีวิต พยานเอกสาร ประกอบด้วย บันทึกการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียชีวิต บันทึกการติดตามรถคันเกิดเหตุ (GPS) เอกสารข้อความการสนทนาทางแอปพลิเคชันไลน์ระหว่างผู้เสียชีวิตกับเพื่อนซึ่งเป็นการพูดคุยกันก่อนเสียชีวิตที่แสดง

ความรู้สึกหวาดกลัว และไม่ปลอดภัยในขณะที่อยู่กับผู้ต้องหา มีการสอบสวนพยานบุคคลที่เป็นพยานแวดล้อมทั้งก่อนเกิดเหตุ หลังเกิดเหตุซึ่งสามารถให้การเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกัน และสอบสวนพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นแพทย์ผู้ทำการตรวจพิสูจน์ศพผู้เสียชีวิต ประกอบกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คือ รายงานผลการชันสูตรพลิกศพจากแพทย์ระบุว่า ผู้ตายเสียชีวิต เนื่องจาก สมองข้า บวมน้ำ กะโหลกศีรษะแตก ถูกกระแทกด้วยของแข็งไม่มีคม

จากพยานหลักฐานที่ปรากฏศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษายกฟ้องจำเลยในความผิดฐาน ฆ่าผู้อื่น เนื่องจากเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานที่แน่ชัดเพียงพอในการยืนยันการกระทำความผิด แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับจำคุกจำเลยตลอดชีวิต และ ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ ตามฎีกาที่ 1810/2564 กรณีดังกล่าวมีการสอบสวนพยานแวดล้อมสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์เป็นลำดับไว้ทุกชั้นตอนทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุ จึงมีความน่าเชื่อถือรับฟังเป็นพยานหลักฐานแม้ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่า ประกอบกับมีพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ รายงานผลการตรวจพิสูจน์ที่สามารถบ่งบอกได้ถึงสาเหตุการเสียชีวิต บาดแผลที่เกิดจากการถูกทำร้ายและลักษณะความรุนแรงที่ถูกกระทำ จะเห็นได้ว่า ในคดีที่ไม่มีประจักษ์พยาน หากพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานแวดล้อมให้มีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดได้ ศาลสามารถใช้ดุลพินิจชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานลงโทษจำเลยได้ ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องให้ความสำคัญและต้องใช้ความพยายามให้มากพอในการรวบรวมพยานหลักฐาน หากบิดาของผู้เสียชีวิตไม่ได้ร้องขอความเป็นธรรมก็อาจทำให้คดีไม่สามารถคลี่คลายและนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้

#### 4.2 การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่มีประจักษ์พยาน : กรณีการหายตัวไปของน้องชมพู

การหายตัวไปของน้องชมพู เหตุเกิดในจังหวัดมุกดาหาร คดีนี้เป็นกรณีการหายตัวไปของเด็กหญิงวัย 3 ขวบ และเสียชีวิตบนยอดเขาภูเหล็กไฟ (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2568) กรณีดังกล่าวไม่มีผู้เห็นเหตุการณ์ ไม่มีพยานบุคคลให้รายละเอียดใน

ประเด็นโดยตรงกับคดีได้ และพื้นที่ที่เกิดเหตุเป็นป่ามีอุปสรรคต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน มีข้อสันนิษฐานการเสียชีวิตปรากฏขึ้นจากสื่อมวลชนมากมาย เป็นที่สนใจว่าเหตุใดจึงเกิดการเสียชีวิตได้ กรณีนี้มีประเด็นต้องพิจารณาถึงปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

กล่าวคือ คดีดังกล่าวไม่มีประจักษ์พยาน พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง เช่น พยานบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริงก่อนหรือหลังเกิดเหตุได้ ซึ่งพยานบุคคลส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องที่บางครั้งอาจมีความไม่มั่นคงในการให้การต่อพนักงานสอบสวนได้ พนักงานสอบสวนต้องใช้ความรอบคอบ ทักษะ และประสบการณ์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ใกล้ชิดที่สุด หรือการรวบรวมพยานวัตถุต้องมีความละเอียด รอบคอบ พนักงานสอบสวนต้องมีทักษะ มีความรู้ ในการเก็บวัตถุพยาน อาทิ เสื้อผ้าของผู้ตายที่พบในบริเวณที่เกิดเหตุ รอยมือรอยเท้า ที่อาจพบในที่ที่เกิดเหตุได้ และที่สำคัญคือพยานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ มีความน่าเชื่อถือสามารถยืนยันข้อเท็จจริงได้ แต่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพยานบางชนิดมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาของการเก็บวัตถุพยาน เช่น เส้นผม เส้นขน การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานดังที่กล่าวมา เป็นปัญหาของพนักงานสอบสวนที่ต้องกำหนดแนวทาง รูปแบบ ของการสอบสวนให้รัดกุม รอบคอบ และมีประสิทธิภาพ

กระบวนการสืบสวนสอบสวนในกรณีดังกล่าวใช้ระยะเวลานาน ในระหว่างนั้นผู้ต้องสงสัยเปลี่ยนไปเป็นบุคคลที่ได้รับความสนใจจากประชาชนและมีการเบี่ยงเบนประเด็นการเสียชีวิตของน้องชมพู การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องสงสัยเป็นที่สนใจของประชาชนอย่างยิ่ง แม้ว่าจะไม่มีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุ แต่มีพยานหลักฐานแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับเวลาและสถานที่เกิดเหตุเชื่อว่าผู้ตายไม่อาจเดินไปบนยอดเขาภูเหล็กไฟที่พบศพได้ด้วยตนเองเป็นแน่ และไม่ได้ถอดเสื้อและกางเกงของตนเองออก แต่มีคนร้ายพาตัวผู้ตายขึ้นไปและตัดผมผู้ตาย รวมทั้งถอดเสื้อผ้าและกางเกงของผู้ตายออกเพื่ออำพรางคดี เมื่อพิจารณาประกอบ

กับพยานแวดล้อมที่เห็นจำเลยอยู่ใกล้ที่เกิดเหตุ และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้ว่า รอยตัดเส้นผมหรือเส้นขนที่อยู่ในรถยนต์ของจำเลยมีองค์ประกอบเหมือนกับรอยตัดเส้นผมหรือเส้นขนบริเวณที่พบศพผู้ตาย คือ มีรอยเอียง 26 องศาเท่ากัน รวมทั้งครอบครัวของผู้ตายกับจำเลยเคยมีสาเหตุไม่พอใจกันมาก่อนจึงพิพากษาลงโทษจำเลยอย่างไรก็ตาม คดีดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา (ไทยพีบีเอสออนไลน์, 2561)

ทั้งสองกรณีแสดงให้เห็นว่า การสอบสวนของพนักงานสอบสวนในรูปแบบของคณะทำงาน ทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยคณะพนักงานสอบสวนร่วมกันกำหนดแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานในแต่ละประเภทได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการแบ่งหน้าที่กันความรับผิดชอบในการสอบสวน ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ทำได้อย่างรอบคอบ โดยอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนที่ผ่านงานสอบสวนมาเป็นระยะเวลานาน แต่การสอบสวนในรูปแบบดังกล่าวมิได้เป็นแนวทางที่ใช้กันทั่วไป โดยหลักพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดด้วยตนเอง ทำให้ปัญหาเกิดกับพนักงานสอบสวนที่ไม่มีประสบการณ์หรือ ผ่านการปฏิบัติหน้าที่มาน้อย หรือไม่เคยทำการสอบสวนในความผิดหรือในคดีนั้นมาก่อน อาจทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานในความผิดที่ไม่ปรากฏประจักษ์พยานมีความยากมากขึ้น เนื่องจากต้องรวบรวมพยานแวดล้อมมาเชื่อมโยงเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องสงสัยให้ได้

## 5. ปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีไม่มีประจักษ์พยาน

การสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน พนักงานสอบสวนต้องอาศัยพยานแวดล้อมในการเชื่อมโยงการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ซึ่งยากกว่าคดีที่มีประจักษ์พยานชี้ยืนยันการกระทำความผิดได้อย่างชัดเจน ทำให้การสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน พนักงานสอบสวนพบปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานหลายประการ ดังต่อไปนี้

## 5.1 พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจตัดพยานหลักฐานเนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์

พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการตัดพยานหลักฐานบางประเภทออกจากสำนวนการสอบสวน เนื่องจากขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการสอบสวน เช่น ในกรณีที่ไม่มีประจักษ์พยาน พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานแวดล้อมเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์ของผู้ต้องสงสัยทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุ ก่อนเกิดเหตุผู้ต้องสงสัยอยู่ที่ใด มีพฤติกรรมน่าสงสัยอย่างไร หลังเกิดเหตุผู้ต้องสงสัยอยู่ที่ใด ห่างจากที่เกิดเหตุระยะเท่าใด ทั้งนี้ ต้องสอบสวนพยานบุคคลให้ได้มากที่สุด ต้องให้ความสำคัญกับพยานทุกคน แม้ว่าพยานบางคนอาจจะให้ข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเหมือนกับพยานคนก่อน ๆ ที่เคยให้การไว้แล้วก็ตาม เพื่อให้ข้อเท็จจริงมีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนที่ขาดประสบการณ์อาจไม่ทำการสอบสวนพยานที่ให้การข้อเท็จจริงเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าเป็นการซ้ำซ้อน ไม่มีข้อเท็จจริงใดแตกต่างไปจากพยานที่เคยสอบสวนแล้วจึงตัดพยานลักษณะดังกล่าวออก ทำให้เกิดปัญหาหากพยานที่เคยให้การไว้ก่อนกลับคำให้การภายหลังทำให้ข้อเท็จจริงอาจมีน้ำหนักน้อยได้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานแวดล้อมไว้ครบถ้วนรอบด้านแล้ว พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานประเภทอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น การเก็บชิ้นส่วนของเสื้อผ้าของผู้เสียหายไปส่งตรวจพิสูจน์ในคดีข่มขืน การเก็บเครื่องมือหรือ อุปกรณ์ที่ยึดได้ในคดีลักทรัพย์ไปตรวจพิสูจน์ การขอบันทึกข้อมูลการใช้โทรศัพท์จากผู้ให้บริการ การตรวจสอบบันทึกการติดต่อสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ หรือการส่งโทรศัพท์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการตรวจพิสูจน์ข้อมูลดิจิทัล ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานลักษณะดังกล่าวด้วยตนเองในฐานะพนักงานสอบสวน มิใช่อาศัยเพียงคำกล่าวอ้างของพยานแวดล้อมเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาว่า พนักงานสอบสวนมักจะใช้ดุลพินิจตัดพยานหลักฐานบางประเภทออก เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญ โดยเฉพาะการไม่ขอตรวจสอบข้อมูลการใช้

โทรศัพท์จากผู้ให้บริการ เนื่องจากเห็นว่าผู้ให้บริการอาจไม่ยินยอมเปิดเผยข้อมูล หรือใช้เวลานานกว่าจะได้รับข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบให้พยานหลักฐานดังกล่าว ขาดความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้

## 5.2 พนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลา

พนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานบางประเภท เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาที่ส่งผลให้พยานหลักฐานที่สำคัญสูญหาย เช่น เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุว่ามีคนร้ายใช้อาวุธปืนในการก่อเหตุแล้วหลบหนีไป ขั้นตอนการสืบสวนหาตัวคนร้ายเริ่มต้นจากการตรวจสอบกล้องวงจรปิดในพื้นที่ใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ ส่วนใหญ่ข้อมูลจากกล้องวงจรปิดจะบันทึกทับซ้ำไปซ้ำมา หากไม่มีการตรวจสอบภายในระยะเวลารวดเร็วข้อมูลนั้นจะสูญหายไป หากพนักงานสอบสวนไม่เร่งรัดในการขอตรวจสอบก็อาจทำให้ไม่มีพยานหลักฐานดังกล่าวได้ หรือการตรวจสอบมูลเหตุจูงใจในการก่อเหตุของคนร้าย สามารถแสวงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาประกอบได้ เช่น ประวัติการใช้งานในเว็บไซต์ รายการโปรแกรมที่ถูกเข้าถึง ข้อมูลธุรกรรมทางการเงิน ข้อมูลประวัติการใช้โทรศัพท์ หรือบัญชีรายชื่อผู้ติดต่อ ตรวจสอบข้อมูลการสนทนาผ่านโปรแกรมและ Social Media เป็นต้น ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้ให้บริการ หากพนักงานสอบสวนไม่เร่งรัดขอข้อมูลดังกล่าว ข้อมูลอาจถูกลบหรือหมดอายุในการเก็บรักษาได้ หรือพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ เนื่องจากใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์มาประมวลผลทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อเท็จจริงได้ แต่พยานดังกล่าวก็มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาเช่นกัน เช่น ร่องรอยต่าง ๆ รอยนิ้วมือ รอยนิ้วเท้า รอยรองเท้า รอยกันบูห์ รอยเครื่องมือ เส้นผม เส้นขน เส้นใยต่าง ๆ ที่มาจากเสื้อผ้าของบุคคล พยานหลักฐานดังกล่าว อาจถูกทำลายไปโดยธรรมชาติ หรือการจงใจทำลายพยานหลักฐาน ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องใช้ความละเอียด รอบคอบและความรวดเร็วในการรวบรวม เพื่อป้องกันมิให้พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีสูญหายไป

นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดของระยะเวลาในการทำสำนวน ที่จะครบกำหนด ผัดฟ้อง ผากขัง โดยทั่วไปคดีที่มีอัตราโทษสูงจะมีกำหนดผากขัง 7 ผาก หรือ 84 วัน ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวอาจส่งผลให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจตัดพยานแวดล้อมบางส่วนออกเพื่อให้ทันภายในระยะเวลาผากขังครั้งสุดท้าย

### 5.3 พนักงานสอบสวนไม่ให้ความสำคัญกับพยานผู้เชี่ยวชาญเท่าที่ควร

พนักงานสอบสวนไม่ให้ความสำคัญกับพยานผู้เชี่ยวชาญเท่าที่ควร เช่น ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะกรณีที่ถูกผู้เสียหายเป็นเด็กซึ่งมีอายุน้อย ถูกกระทำอนาจารหรือถูกข่มขืน จะพบปัญหาในชั้นสอบสวนเนื่องจากผู้เสียหายไม่สามารถให้การได้โดยละเอียด เพราะยังไม่เข้าใจลักษณะของการกระทำความผิด หรือไม่สามารถอธิบายพฤติการณ์แห่งการกระทำได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดของกฎหมาย แม้ผู้เสียหายจะเป็นประจักษ์พยานแต่ไม่สามารถให้การได้โดยชัดแจ้ง ไม่ต่างจากคดีที่ไม่มีประจักษ์พยาน การสอบสวนจึงจำเป็นต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยอธิบายให้ได้รายละเอียดตามผลการตรวจร่างกายของผู้เสียหายให้มีความชัดเจนและเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ จะให้ความสำคัญเฉพาะรายงานผลการตรวจพิสูจน์ของแพทย์เพียงอย่างเดียว โดยไม่สอบสวนพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมทั้งที่ควรกระทำ เพื่อให้ได้รายละเอียดประกอบรายงานผลการตรวจ เช่น ร่องรอยบาดแผลที่ปรากฏสอดคล้องกับการกระทำในลักษณะใด สารคัดหลั่งหรือ DNA ที่ตรวจพบมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการกระทำหรือผู้กระทำความผิดหรือไม่ ความเป็นไปได้ทางวิทยาศาสตร์ว่าผลตรวจดังกล่าวสามารถชี้ถึงการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้เพียงใด เป็นต้น

ในคดีความผิดเกี่ยวกับวางเพลิงเผาทรัพย์ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุขึ้นตอนแรกต้องแจ้งเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมาตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้อย่างละเอียดว่าเป็นอุบัติเหตุหรือเกิดจากการกระทำของบุคคล หากรายงานผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเพลิงไหม้เกิดจากการวางเพลิง พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้ความเห็นและอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ประกอบไว้ในสำนวนด้วย

ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ใช้เฉพาะรายงานผลการตรวจพิสูจน์ของเจ้าหน้าที่ในฐานะพยานเอกสารเท่านั้น ไม่สอบสวนเจ้าหน้าที่ในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยหลักแล้วรายงานผลการตรวจพิสูจน์เพียงอย่างเดียวไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเพลิงไหม้เกิดจากสาเหตุใดเนื่องจากเป็นเพียงเอกสารรายงานผลเท่านั้น ต้องอาศัยคำอธิบายจากพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะทาง การไม่สอบสวนพยานผู้เชี่ยวชาญทำให้เกิดปัญหาในชั้นพิจารณาของศาลได้ ศาลเห็นว่ารายงานผลการตรวจพิสูจน์เป็นเพียงเอกสารที่ไม่สามารถให้รายละเอียด เมื่อไม่มีพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความ ศาลอาจยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยพิพากษายกฟ้อง

แม้ว่า การสอบสวนพยานผู้เชี่ยวชาญจะทำให้ขั้นตอนเพิ่มขึ้น และเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย เช่น การเดินทางไปสอบสวน หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แต่พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกประเภทอย่างครบถ้วน เพื่อให้พยานหลักฐานมีความน่าเชื่อถือสามารถพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้

## 6. บทส่งท้าย

การสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานมีความสำคัญมาก ปัจจุบันผู้กระทำความผิดมักปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะในการกระทำความผิดให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สามารถปกปิด อำพราง ซ่อนเร้น การกระทำความผิดได้อย่างดี เพื่อไม่ให้มีผู้ใดพบเห็นการกระทำความผิดได้ ทำให้พนักงานสอบสวนต้องอาศัยพยานแวดล้อมในการเชื่อมโยงการกระทำความผิดของผู้ต้องหาซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ยากกว่าประจักษ์พยาน

บ่อยครั้งเมื่อเกิดความผิดอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน การสรุปความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนจะถูกตั้งข้อสงสัยจากผู้เสียหายหรือประชาชน มีการร้องเรียนการทำงานของพนักงานสอบสวนหรือยื่นคำร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้บังคับบัญชาให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้เกิด

จากเจตนาทุจริตหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แต่เกิดจากข้อจำกัดหลายด้านของ พนักงานสอบสวน เช่น ปริมาณคดีที่มากจนเกินไป พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เพียงคนเดียว การสอบสวนที่มีระยะเวลาอันจำกัด รวมทั้งประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของพนักงานสอบสวนเอง ทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอาจ ผิดพลาด บกพร่องโดยไม่ได้ตั้งใจ

ฉะนั้น หากมอบหมายให้พนักงานสอบสวนเพียงคนเดียวรับผิดชอบ การสอบสวนคดีที่ไม่มีประจักษ์พยาน อาจมีข้อจำกัดในด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงาน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจึงเห็นควรตั้ง “คณะพนักงาน สืบสวนสอบสวน” ขึ้นมารับผิดชอบคดีประเภทดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ร่วมกันแสวงหา รวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและ จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความโปร่งใส เกิดความเชื่อมั่นใน กระบวนการยุติธรรมให้เกิดกับประชาชน

ผู้เขียนในฐานะที่เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนมาเป็นระยะเวลา 13 ปี จึงขอเสนอแนะข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีกองบังคับการกฎหมายและคดี ในสังกัดแต่ละกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ทำหน้าที่ดำเนินการสอบสวนคดีอาญาใน เขตอำนาจการรับผิดชอบตำรวจภูธรภาคในคดีอาญาที่ผู้มีส่วนจะดับกองบัญชาการ สังคควบคุมการสอบสวน จึงขอเสนอให้กองบังคับการกฎหมายและคดีแต่ละภาค จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยานซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการ วิธีการสอบสวน การแสวงหา พยานหลักฐานในคดีอาญาแต่ละประเภทอย่างชัดเจน โดยคู่มือที่จัดทำควรเริ่มต้นตั้งแต่ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุ สิ่งที่พนักงานสอบสวนควรต้องรู้ เช่น คดีที่มี ผู้เสียชีวิตแต่ยังไม่ทราบว่าเสียชีวิตจากเหตุใด พนักงานสอบสวนควรแจ้งหน่วยงานใดที่ เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการประสานงานต่าง ๆ กับหน่วยงาน การส่งตัวผู้เสียชีวิตไปโรงพยาบาล สิ่งที่พนักงานสอบสวนต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกคือสิ่งใดบ้าง เมื่อไปตรวจสถานที่

เกิดเหตุควรตั้งข้อสังเกตหรือต้องใช้ความระมัดระวังในการรวบรวมพยานหลักฐานใด คู่มือต้องมีตัวอย่างในการตั้งประเด็นคำถามการสอบสวนปากคำพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา รวมทั้งพยานแวดล้อมต่าง ๆ แยกออกเป็นหัวข้อ ตัวอย่างเกี่ยวกับพยานเอกสารที่เป็นหลักฐาน หรือการเก็บพยานวัตถุที่พนักงานสอบสวนสามารถทำได้ เมื่อไปถึงสถานที่เกิดเหตุแล้ว คู่มือที่จัดทำต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนให้พนักงานสอบสวนสามารถอ่านทำความเข้าใจและนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานได้เลย แม้พนักงานสอบสวนจะไม่เคยมีประสบการณ์ในความผิดนั้นมาก่อน เพื่อให้ในเบื้องต้นพนักงานสอบสวนได้มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการจัดทำคู่มือพนักงานสอบสวนแต่เป็นเพียงรายละเอียดในข้อกฎหมายทั่ว ๆ ไป ซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถหาอ่านได้จากหนังสืออยู่แล้ว ทำให้ไม่เกิดประโยชน์ต่อการทำงานอย่างแท้จริง

2. ให้กองบังคับการกฎหมายและคดี รวบรวมข้อบกพร่องในการสอบสวนที่เป็นเหตุให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา และศาลพิพากษายกฟ้อง ที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยานให้เป็นตัวอย่าง เป็นกรณีศึกษา และนำมาเผยแพร่ให้กับพนักงานสอบสวนได้เรียนรู้ข้อบกพร่อง เพื่อใช้ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดข้อบกพร่องดังกล่าวขึ้นอีก เนื่องจากกองบังคับการกฎหมายและคดี มีหน้าที่ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่พนักงานอัยการเสนอมายังผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคเพื่อพิจารณาเห็นความเห็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145/1 อยู่แล้ว ในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานสอบสวนมีความเห็นส่งคดีส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่ได้ติดตามผลของคดีแต่อย่างใด ทำให้สิ่งที่ทำผิดพลาด หรือเป็นข้อบกพร่องไม่ได้รับการแก้ไข

3. คดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยาน ควรกำหนดให้มีการสอบสวนในรูปแบบของ “คณะพนักงานสืบสวนสอบสวน” โดยมีข้าราชการตำรวจผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานสืบสวนและงานสอบสวนทำงานร่วมกัน ในการกำหนด รูปแบบ แนวทางสืบสวนและสอบสวนอย่างชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญ โดยให้กองบังคับการ

กฎหมายและคดีเป็นผู้กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำ การสอบสวนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อช่วยให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีความรัดกุม รอบคอบ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

## 7. เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสิงโต. (2557). *ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (รายงานทางวิชาการในการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 5). สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม, สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- จรัญ ภักดีธนากุล. (2566). *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: พับลิชชิง.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2551). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). พิมพ์อักษร.
- โชคชัย สิทธิผลกุล. (2568). *คำอธิบายหลักการสอบสวนคดีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- ไทยพีบีเอส. (2561). *เคลื่อนศพ “น้องหญิง” ร้องขอความเป็นธรรม ผบช.ภ.1*. ไทยพีบีเอส. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/273764>
- ไทยโพสต์. (2568). *เปิดคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เหตุผลเพิ่มโทษ 'ลุงพล' องศาตัดผม 'น้องชมพู' มัดแน่น*. ไทยโพสต์. <https://www.thaipost.net/x-cite-news/844118/>
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2562). *หน้าที่นำสืบ พยานบุคคล พยานความเห็น มาตรฐานการพิสูจน์และการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน*. โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- มติชน. (2563). *ศาลอุทธรณ์ พิพากษากลับ จำคุกตลอดชีวิต 'อ้อพ' ส่วน้องหญิงตกรถเทรลเลอร์*. [https://www.matichon.co.th/local/crime/news\\_2187617](https://www.matichon.co.th/local/crime/news_2187617)

- รัชนี้ แดงอ่อน. (2548). *พยานหลักฐานแวดล้อม ศึกษากรณีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา*. [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ศูนย์บริหารงานสอบสวน. (2565). *คู่มือพนักงานสอบสวน: นิตินิติวิทยาศาสตร์กับการสอบสวนคดีอาญา*. โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สันติ ผิวทองคำ. (2565). *การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. <https://bit.ly/403c4oO>
- โสภณ รัตนกร. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- อุดม รัฐอมฤต. (2568). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์วิญญูชน.

